

TÜRKLER VE KORELİLERİN TÜREYİŞ EFSANELERİNİ MUKAYESE ÇALIŞMASI

Eunkyung OH

I. GİRİŞ

Bugünkü milletler arasında köklü bir mitolojiye sahip olanlar vardır ve olmayanlar da vardır. Türkiye ve Kore ülkeleri ise, çok eski bir tarih ve edebiyatı vardır. Bu tarih ve edebiyatın temelini oluşturan mitolojilerdir. Bir ülkenin kültürü ve edebiyatını anlamak için öncelikle o ülkenin sahip olduğu milli mitolojisini incelemek ve araştırmamız gerekir. Çünkü bu milli mitoloji bir milletin düşünce yapısını ve kültürünü oluşturan temel öge olmuştur. Zamanla bu efsaneler edebî metinlerde bir motif olarak da kullanılmıştır.

Yukarıda söylediğim gibi bu bakımdan efsaneleri incelemek oldukça anlamlıdır. Kültürel benzerliklere sahip olan iki ülkenin mitolojilerini mukayese etmek de kültür alışverişini ve onların günasebetini anlayabilmek için gereklidir. Özellikle Kore ve Türkiye için daha da geçerlidir. Çünkü iki ülke de Orta Asya kökenli kültüre sahip oldukları için mitolojiyi incelemekle ortak noktalarını bulmak çok önemlidir. Aslında bu çalışmalar daha önceden yapılmıştı.

Şimdi burada bu iki ülkenin milli mitolojisini meydana getiren iki önemli efsaneden Dangun efsanesi ve Göktürk efsanesini seçerek önemli motifleri mukayese edeceğiz. Bu iki efsaneyi seçmemizin sebebi de, bunların iki milletin düşünce yapısının temeli olabilecek kadar önemli ve yerinin büyük olmalıdır. Yalnız şunu belirtmeliyim ki, bu iki efsaneyi mukayese ederken uygun ve özel bir metodu bulamadım. Ancak efsane çalışmasında edebiyatçıların uyguladığı efsane tenkit metodunu uyguladım.

II. Türklerin Kurttan Türeyişi

Göktürklerin kurttan türeyişleriyle ilgili efsaneler vardır. Bunların özeti şöyledir:

"Göktürklerin ataları, Hunların kuzeyinde bulunan Sou ülkesinden çıkmışlardır. Onların kabilelerine A Pang-pu denirdi. Onun on yedi tane büyük ve küçük kardeşi vardı. Büyük kardeşlerinden birinin adı da I-ci Ni-su-tu idi. Bu çocuk kurttan doğmuştu. Bütün kardeşlerin yaradılış bakımından tabiatları, biraz budalaca idi. Bu sebeple de devletleri, düşmanlar tarafından yok edildi. Tabiat üstü bir kudrete ve özelliklere sahip olan I-ci Ni-su-tu, yağmurun yapması ve rüzgarın esmesi hususunda emirler veriyordu. Onun iki karısı vardı. Bunlara yaz ve kış Tanrıların kızları denirdi. Bu iki kadından birisi, dört tane çocuk doğurdu. Bu çocuklardan

birisi beyaz bir leylek oldu. İkinci çocuk, A-fu ile Kem nehirleri arasında oturdu. Bunun adı da Çi-gu idi. Üçüncü çocuk da, Çu-cin suyunda yerleşti. Dördüncü çocuk ise, Chien-su ve Şin dağlarında oturuyordu ve kardeşlerinin de en büyüğü idi. Bu dağlar üzerinde yıkılan eski devletin başkanı A Pang-pu'nun bir oymağı yaşıyordu. Dört çocuğun en büyüğü, burada ateş bulmuş ve onları ısıtarak bealemişti. Bu yolla da oymak halkı ölmekten, yaşamanın yolunu bulmuştu. Bunun üzerine diğer üç kardeş de birleşerek, büyük kardeşlerini başkan seçmişlerdi. Büyük kardeş başkan olunca da, Türk ünvanı verilmişti.

"Bu Türkün özel adı da Na Tu-liu idi. 10 karısı vardı. Bu kadınların doğurdıkları erkek çocukların hepsi de soy adlarını annelerinin adlarından alıyorlardı. Göktürk Devletini kuran Aşina ailesi ise, Türk'ün küçük karısının soyundan geliyordu. Türk ölüncə 10 ayrı anneden doğan çocukların hepsi toplandı ve aralarında birini başkan yapmak istediler. Ağaca doğru en çok kim yükseğe atlayabilirse, onu başkan yapmaya karar verdiler. Aşina'nın oğlu diğerlerinin arasında en genç olmasına rağmen en yükseğe atladı ve onu başkan yaptılar. Aşina'nın oğlu başkan olunca, A Hsien Şad ünvanını aldı. Efsanelerin ayrı olmasına rağmen bunların hepsinin de kurttan türemiş oldukları üzerinde herkes birleşmiştir."(1)

Bu efsaneden bazı motifler çıkartılabilir: Birincisi, Hunların kuzey bölgelerinde oturan 18 kardeşten en büyük kardeş kurttan doğmuştur. İkincisi, Kurt efsanesinde kolları ve bacakları kesilene yalnızca bir erkek çocuk kalmış ve bu çocukla dışı kurttan yeni bir soy türemiştir. Bu efsanede ise, geride kalan yalnızca kurttan doğan büyük kardeşdir. Üçüncüsü, yalnızca kurttan doğan büyük kardeşten söz açılıyor. Efsaneye göre, bu ata da 'Yaz' ve 'Kış Tanrıları' gibi kutsal varlıklarla evlenmiştir. Dördüncüsü, bu efsanede soyların kadınların değil erkeklerden devam ediyor olması önemlidir.

Bu motiflerin dışında bu efsaneden kurdun çok eski çağlarda Türklerin bir totemi olduğuna dair görüşler bulunmaktadır. Fakat Göktürk çağında kurt bir totemden ziyade kutsal bir sembol haline girmiştir. Göktürk devletinin yıkılışından sonra da bu kültür unutulmamıştır ve Çin İmparatorları'ndan Türcüler gibi Türk kavimlerine Kaganlık ünvanları verdikleri zaman kurt başı bir bayrakla bir davul vermek şeklinde devam etmiştir. Hatta Anadolu'ya

* H.Ü. Türk Dili ve Edb. Bölümü Doktora Öğrencisi

kadar etkisi olmuştur. Kurt-atalarla ilgili efsanenin ise; Türk mitolojisinde çok önemli yeri vardır. Örneğin, Büyük Han Devleti ve Uygunların ataları olan Kao-çı çağında Kurt-ata bir erkek kurt idi(2). Oğuz destanındaki kutsal 'gök yeleli kurt' da bir erkek kurttu. Kusey Doğu Sibirya'daki kavimlerin ataları da erkek bir kurttu. Bazı Kamçatka efsanelerine göre günün birinde bir kadın iki çocuk doğuruyor. Sonradan bu ikiz çocuğunun bir erkek kurttan olduğu anlaşılıyor. Zamanla bu iki çocuktan Kamçatka halkı türüyor (3). Burada öyle anlaşılıyor ki, Kurt-Ata ile ilgili türeyiş efsaneleri daha eski çağlarda, Kurt-Ana ile ilgili efsaneler ise daha yeni çağlarda meydana gelmiş mitolojik epizodlar olmuştur. Belki de başlangıçtan beri hem Kurt-Ana, hem de Kurt-Ata motifleri birlikte mevcuttu. Ama büyük devletler kuran Orta-Asya halkları ve özellikle Türkler, Kurt-Ana üzerine birleşmişler, sonra da Kurt-Ata da yavaş yavaş önemini kaybetmiştir. Türklerin İslamiyete girmesi ve Uygunların büyük bir imparatorluk kurmaları üzerine aslan motifi de görünmeye başlamıştır.

Yukarıda kurdun totemden ziyade bir kutsal hayvan olduğunu söylemiştik. Kurt, M.Ö.II. asırda bile totem özelliğini çoktan kaybetmişti. Hun ve Türk halklarının kutsal arması haline gelmiştir. Yakut Türklerinin Şamanlarına göre ise, en kötü hayvanlar kurt ve köpek idi. Burada da görüldüğü ki, Yakutlarda kurt önemini kaybetmiş ve yerini kuşlara bırakmıştı. Yüksek seviyedeki Türk toplumları, sembol olarak daha ziyade avcı kuşlara doğru meyletmişlerdi. Çünkü toplumun seviyesi yükseldikçe kurt gibi hayvanlar unutuluyor ve onların yerlerini yrtıcı kuşlar alıyordu.

III. Korelilerin Ayıdan Türeyiş

2000 yıl kadar önce Asadal'da Wanggom tarafından Kore'nin ilk devleti CHOSON kurulmuştur. Choson'un kurulmasıyla ilgili Kore milletinin ayıdan türeyiş efsanesi vardır. Bu efsane, aynı zamanda Korelilerin milli mitolojisidir. Bunu eski kitaplar şöyle yazar:

"Hwan-in'in (Gök Tanrısı) Hwan-woong adlı bir oğlu vardı. Hwan-woong hep insanları aleminde hayatını geçirmek istiyordu. Babası Hwan-in, Tebak dağının üstüne insan olarak değiştirip göndermeyi düşündü ve insanları yönetebilmek için hükümdarlık asası olarak rüzgar, yağmur ve bulutu yönlendirecek gücü de birlikte verdi. Hwanwoong, buyruk altında bulunan üç bin kişiyle birlikte Taebaek-dağı'na indi ve insanlara tarım, tıbbi bilgiler ve ahlak gibi bilgileri veriyordu.

O zamanlarda bir dişi ayı ile kaplan aynı mağarada yaşıyorlardı. Onlar insan olarak tekrar doğmaları için dua ediyorlardı. Kral onlara acıdı ve bir demet adaçayı ile sarımsağı vererek sadece bunları yi-yerek yüz gün mağaradan dışarı çıkmamalarını ve güneşe bakmamalarını söyledi. Bunu yaparlarsa onları insan yapacağına söz verdi.

Dişi ayı yüz gün sabır ederek sadece onlardan

yedi ve mağaranın dışına çıkmadı. Ama kaplan bunu yapamadı. Eski haliyle bırakıldı. Tanrı bu dişi ayıyı bir kadın olarak yeniden yarattı.

Fakat hiç bir kimse onunla evlenmek istemeyince kadın olarak yeniden doğan dişi ayı, asadal ağacının altında bir bebek doğurması için tekrar dua etmeye başladı. Hwanwoong onun dua etmesini duydu ve onunla evlendi. O bir oğlan doğurdu. Bu oğlanın adı da Wanggom'dur. Bazıları Tangun diyorlardı.

Tangun Pyoungyang'a gelip bir devlet kurdu ve devleti Choson olarak adlandırdı.(4)

Bu efsane Kore'nin milli mitolojisi olmakla kalmayıp Korelilerin milli duygusunu oluşturan temel nokta olmuştur. Bu yüzden bu efsanede Korelilerin inanç ve kültürünü bulmak mümkündür. Öncelikle bu Dangun efsanesi içerisinde Taoizm'in temel öğelerini bulabiliriz. Taoizm'in Çin'den gelmesi şimdiki kadar bilinen bir şey idi. Bu yanlış değildir. Fakat Kore'deki Taoizm ise, bir dinden ziyade tabiiyetle yaşamak için gereken bir halk inancı idi. Burada Kore'deki Taoizm'in Kore'de doğduğunu Dangun efsanesinde görünen unsurlarla söyleyeceğiz.

Örneğin efsanede şifalı ve kutsal bir bitki olarak adaçayı ve sarımsak verilmiştir. Bu kutsal bitkiler, sonra Taoizm'de de kutsal bitkilerin ilaç olarak kullanılmalarının başlangıcı olmuştur. Aynı zamanda bu motifler Taoizm'in söylediği hayat otu(5) kavramını doğurmıştır.

Dangun efsanesinde görüldüğü gibi Korelilerin ayıdan türeyiş önemli bir motiftir. Ayı çok sabırlı bir hayvan olarak bilinmektedir. Ayıdan türeyişine inanan Koreliler, kendi özünü anlatırken ayıya benzeterek sabır ile gayretin önemini her zaman vurgulamışlardır. Burada ayının insana dönüşmesinde büyük bir kavramı bulmak da mümkündür. Büyük kavram, kutsal bir varlığı taklit ederek kendini aramak iradesinden ortaya çıkmıştır.

Ayrıca bu efsanede esas olan insandır. Gök Tanrısı da, ayı ve kaplan gibi hayvanlar da insan alemine karşı sonsuz özlem duymuşlardı, insana dönüşmek istemişlerdi. Onların yaşamak istediği yer de tanrıların arası değil, insanların arasıydı. Hatta burada vurgulanması gereken bir şey var ki, Choson'un kurucusu Tanrıya ait olan Hwanwoong değil, insan olarak doğan Dangundur. Bütün bunlarla Choson devletinin insana önem veren ve insan üstünlüğüne kurulan bir devlet olduğu anlaşılır.

Dangun efsanesinde dikkati çeken diğer unsur da ayı totemidir. Eskiden ayı, insanın cinselliğini yöneterek meyveyi getiren bir hayvan olarak düşünülüyordu. Bunun gibi ilkel inançlar ayıyı insana dönüştüren ayı totemini oluşturmuş ve bu düşünceler büyük kavramı doğurmıştır. Aynı zamanda bu efsanede kadına dönüştürülen ayı, ayıya totem olarak tapan yerli kabile anlatılır. Hwanwoong ise, onların topraklarına göç eden Gök Tanrısına tapan bir kabileyi anlatmıştır. Hatta Hwanwoong ve insan olarak yeniden doğan ayının evlenip oğlu Dan-

gun'un yeni bir devlet kurması, bu iki kabilenin birleşerek yeni bir kabilenin meydana gelmesini anlatmıştır.

Bunların dışında ayı ile kaplanın denemeye girmesinin de oldukça büyük önemi vardır. Yüz gün güneşe bakmaları yasaktır. Yasak bir disiplindir, zorluktur ve aynı zamanda bir denemedir. Dangun efsanesi ise, ayı ile kaplanı mukayese ederek denemenin anlamını vurgulamıştır. Ayrıca bu denemeye girerken ayı ile kaplanın seçilmesi, ayı totemli kabileyle kaplan totemli kabilenin bir rekabetini anlatmıştır. Sonuçta sadece ayının insan olmayı başarabilmesi ise; iki kabilenin ayı totemli kabilenin yenmesi anlamına gelir. Bununla birlikte burada bahsedilen denemeler her dinde görülen bir gerçektir. Taoizm de aynıdır. Dangun efsanesinde söylenen yüz günün anlamı nedir? Burada söylenen yüz günün anlamı bir şeyin sembolü olması lazımdır. Ama ne olup olmadığı konusu sadece tartışılmaktadır. O halde, bu yüz günün anlamı en uzun ve en zor anlamı olabilir. Yüz tam sayıdır. Ekiden yüzdən daha fazlasını anlatan bir kavram yoktur. Onun için en çok ve en uzun yüz günü sabırla bekleyen ayı, dünyanın en zor şeyini yendiği için o kadar özlem duyduğu insan olmayı hak etmiştir.

Dangun Efsanesi, dünyaya ait unsurların vurgulandığı bir efsanedir. Ama Dangun, aynı zamanda tanrıya ait unsurlara da sahiptir. Böylece Dangun'un tanrısal güce sahip olması ve bu dünyaya ait bir insan olması, Taoizm'in bir başlangıcı olduğunu göstermektedir.

IV. Sonuç

Yukarıda Türk ve Kore milletlerinin milli mitolojisi olabilecek iki efsaneyi inceledik. Özellikle Dangun efsanesi Korelilerin eski, uzun tarihi ve inanç düşüncelerini yansıtmaktadır. O halde bu iki efsaneden çıkarabildiğimiz ortak noktalar şunlardır:

Her iki efsanede "kutsal mağara inancı" görülmektedir. Büyük Hun Devletinde Kutsal bir Ata-Mağarası bulunmuştur. Bu kutsal mağaraya yalnız Şamanlar ve halk değil, bütün devlet teşkilatı saygı gösteriyor ve senenin belli aylarında bu mağara ziyareti edilerek büyük tören yapılıyordu. Toba'larda da mağara kültürü olduğu anlaşılmaktadır. Burada görülen Ata-mağara motifi Korelilerde de vardır. Koreliler senenin 10. ayında Ata-Mağarasına gidiyorlar ve orada göğe kurban veriyorlardı. Bu Ata-mağarası motifini bazı yazarlar 'ana rahmi'ne benzetmişlerdir(6).

Ayrıca her ikisinin de temelinde hayvan totemi vardır. Dangun efsanesinde Ayı Totemi ve Göktürklerin efsanesinde ise, Krut Totemi görülmektedir. Bu totemi analitikten de efsanenin temel unsuru olan ilahi güç orada da hakimdir. Ayının insana dönüşmesi ve insanın kurttan doğması, her ikisi de insanın gücünü almış güçtür. Hatta Dangun efsanesinde ayının kadına dönüşmesi ve bu kadının doğurduğu bir çocuğun yeni bir devlet kurması, Göktürk efsanesinde ise dişi kurttan bir erkek doğması, bun-

ların hepsi ana erkil düzenini gösteren bir motif olmuştur. Soyda temel olarak anayı alan eski toplum yapısını göstermiştir.

Böylece Kore ve Türkiye'nin milli mitolojisi diyebileceğimiz iki efsanenin ortak noktalarını inceledik. Fakat bu iki efsanenin temelinde tamamen farklı olan değişik bir unsur var ki, Kore ve Türklerin düşünce yapısının farklılığı da buradan kaynaklanmıştır. Dangun efsanesinde ise, aydan doğan tek çocuktur. Göktürk efsanesinde ise, kurttan doğan çocuktan sonra bir çok çocuk olmuştur. Dangun efsanesinde tek çocuk olmuş da, neden kurttan doğan 1-ci Ni-su-tu'nun dört çocuğu olmuştur? Bu da düşündürüktür. Bu mesele şöyle yorumlanabilir:

Her efsane mutlaka o milletin düşünce yapısını yansıttığına göre, Dangun efsanesinde tek çocuğun doğması, Korelilerin temiz kan ve tek soydan gelen bir millet olduğunu vurgulamak düşüncesinden kaynaklanmıştır. Koreliler her zaman beraberliği ön plana koyarak, Korelilerin aynı soydan gelen, temiz kanlı ve aynı kaderi taşıyan kan kardeşi olduğuna inanmışlardır. Türkler ise, Türk milletinin bir soydan değil, birkaç soy olması hakimdir. Örneğin, Oğuz, Yakut, Göktürk gibi. Bu yüzden türeyiş efsanelerinde de bunu görmemiz mümkündür. Birkaç tane kardeşlerinden birisi kiral olur, kiral olamayanlar da başka bir yere gider ve orada yeni bir devlet kurar gibi hikayeler olur.

Ayrıca Dangun efsanesinden Kore'deki Taoizm'in temel noktasını bulabilmek de önemli bir motif olduğunu vurgulamak istiyoruz. Bu çalışmada o kadar geliştiremedik. Fakat belki de Türk mitolojisini daha ayrıntılı bir şekilde incelediğimiz zaman Taoizme ilgili efsane de bulmak mümkün olabilir.

Böylece iki milletin milli mitolojisini inceledik ve bunları mukayese ederken de ortak noktalarını bulmaya çalıştık. Aynı zamanda az da olsa temelinde olan farklılığı bulduk. İki ülkenin mitolojisinin incelenmesiyle birlikte iki kültürün benzerliği de ortaya koymuş olduk. Belki de sadece mitoloji de değil, diğer alanda da iki ülke arasında benzerlikler bulabiliriz. Orta-Asya kökenli olan aslında çok yakın bir kültüre sahip olmalarına rağmen uzak mesafeden dolayı birbirimizi pek tanımıyoruz. Bu çalışmada bir başlangıç olarak iki ülkenin kültür bağlantısı kurabilecek daha çok araştırmalar ve incelemelerin yapılmasını dileriz.

BİBLİYOGRAFYA

- Boratav Pertev N. Folklor ve Edebiyat, Arkadaş Basımevi, 1938.
Elcin Şakrî, Halk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara, 1991.
Hu Taahung, Tales from the Three Kingdoms, Yonsei University Press, 1984.
Jang Jongsik, Seol-hua (Tales), Boompunsa, 1988.
Ögel Bahadır, Türk Mitolojisi, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1961.

NOTLAR

1. Bahadır Ögel, Türk Mitolojisi, Ank, 1961, sy. 27.
2. a.g.e. sy. 13-57
3. a.g.e. sy. 13-57
4. Sanguk Yuas'den alınmıştır.
5. Yiyene ölmüşlüğü bağladığı efsanelerde söylenen bir oturdur.
6. Bahadır Ögel, Türk Mitolojisi, Tarih Kurumu, s.22.